Број 182. У Новом Саду у уторак 23. августа (5. септембра) 1911. Година XLVI

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од вакес врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г. Јована Т Чавића. — Администрација »Заставе« налази, се у кући, где је Милетићева штампарија у главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

„Самоуправа“ — напред!

Наше народно јединство са браћом Хрватима не стоји добро. То се најбоље види из тога, што је и београдска „Самоуправа“ извучена из резерве и ступила у бојне редове. Када се на бојном пољу захори команда: Гарда напред! онда је то сигуран знак, да је битка већ прилично изгубљена.

Овде је и десно и лево крило пољуљано. „Србобран“ и „Славенски Југ“ и све оне друге трупе, које се боре за народно јединство, не могу да издрже навалу, и сад долази гарда, која је стојала у резерви за крајњи случај. „Самоуправа“ — напред!

Право да кажемо: Ми смо држали, да ће та „елит гарда“ противничке војске бити наоружана бољим оружјем. Али из „Самоуправиног“ чланка: „Прилике у Хрватској“ уверили смо се, да је та гарда опрала руке пре но што је ушла у борбу, да има на глави мало светлији шлем, али је њено оружје потпуно исто, као и у „Србобрана“. А те пушке — не пале. Нека „Самоуправа“ верује, да се ствар неће ни мало променити с тога, што се и она појавила на разбојишту да помогне оне „нове Србе“, који се у нас стварају.

Дакле: „Прилике у Хрватској“. А зашто не: Прилике у Хрватској и Славонији“? Назив Хрватска поникао је у франковачком лексикону. Нема тога закона, који би говорио о Хрватској. То није званичан назив. Али су франковци, односно старчевићевци, поништили један историјски и законити назив, поништили стечено право једне земље Славоније, и тражили, да се Хрватска и Славонија називају само — Хрватска. А нас, који нећемо то да радимо, називају непријатељима Хрватске! А знате ли зашто ми то нећемо да радимо? Не с тога, што ми валда мрзимо Хрвате, него с тога, што имамо на уму и Србе. Франковци називају Хрватску и Славонију зато „Хрватска“, да могу после казати: Ова је Хрватска, хрватска земља, а у Хрватској живе само Хрвати.

Али већ ово нека буде — узгред. Главно је, што од наслова па до краја, у целом „Самоуправином“ чланку видимо оне отрцане разлоге „Србобранове; на које смо већ и сувише одговарали. Само што „Србобран„ прљавим рукама, и запењеним устима износи те разлоге, а „Самоуправа“ је опрала руке, износи „Србобранове“ разлоге увијене у црвеном папиру и нуди нам их пристојним речима.

Па ипак! Врло лепа хвала; ми тога зеља не једемо. Јер кад би га јели, могло би се врло лако десити, да нам оде кожа — на таван. И то да опростите — српска кожа, јер је била о тој кожи реч.

Кад год се до данас неко усудио да нападне „Србобран“ или самосталце, они су одмах заврискали: Види, народе, нас нападају франковци, нас нападају владиновци, сад нас нападају и ови. Па зар и ти трећи нису као они други? Зар тиме не олакшавају франковцима посао? Зар тиме није учвршћен положај банов? Оваким софизмима могу да се служе само људи, који немају разлога. Али то се канда јако допало „Самоуправи“, јер и у „Самоуправи“ читамо: да систематски и крвнички нападамо хрватско-српску коалицију, уз истовремено, далеко блаже и ређе критиковање поступака владе, а то је не само неправедно, него индиректно помаже оно зло, против кога се и сами боримо.

Према овоме морале би све опозиције да се слажу или бар да се не нападају, а „Самоуправа“ добро зна, да тога нигде у свету нема.

У нас се води очајна борба о опстанку народа српског. Наш народ српски створен је дугим историјским развитком; он има свог историјског, дакле природног оправдања, и ми желимо да останемо Срби. Нећемо олако да дозволимо, да се стварају неки „нови Срби“ Србо-Хрвати, који би у борби за свој опстанак били много лабавији и погоднији да малакшу, па и да угину. Нису нам толико опасни никакви банови и никакве владе, колико су нам опасни рођени синови народа нашега, када хоће да створе од нас — нове Србе. Они, који су најближи, ти су нам у том послу најопаснији.

А што се тиче данашње владе, врло би добро било по „Самоуправу“, да је ћутала. Онда, кад је српска самостална странка отишла у отворену службу те владе, „Самоуправа“ је ћутала. И да самостална странка оде поново у службу те владе, „Самоуправа“ би врло вероватно и опет ћутала. Када је самостална странка изрекла на своме партијском збору, да Босна и Херцеговина треба да се присаједине Хрватској, „Самоуправа“ је и онда ћутала.

А то је крупно питање. Наш народ у Босни и Херцеговини тражи самоуправу. Он хоће да сачињава засебно тело у оквиру монархије. Он неће никоме још нарочито да се прикључава.

„Самоуправа“ може ћутати. Али ми видимо из њеног разговора, да она одобрава у свему самосталцима. И сада вели, ако нисмо баш српски франковци, ми смо српски старчевићевци. Ако нисмо шија, оно смо врат. Толико нам изилази „Самоуправа“ на сусрет, и хвала јој на доброј вољи.

Али не стоји то, да смо ми исто тако искључиви као старчевићевци. Ми признајемо Хрвате; ми сматрамо да су они наша најближа браћа; ми хоћемо с њима заједнички рад. Али нас је „Србобран“ из гадних рачуна годинама денунцирао, да смо ми против Хрвата. Томе сад верује и „Самоуправа“ и понавља у блажијој умивенијој форми. Хрвати добро знају, како стоји ствар. Али се неизмерно радују, што има Срба, који нападају с те стране радикале, оне радикале, који не признају народно јединство с Хрватима. И ту је већ дан, када нам Хрвати говоре да их мрзимо, и ту је већ дан, када Хрвати називају издајницима све Србе из Босне и Херцеговине и Хрватске и Славоније, који неће да се Босна и Херцеговина прикључе Хрватској и Славонији. Неоправдани нападаји српске штампе, да смо ми ексклузивни, нама доста шкоде, али надамо се, да ћемо ипак остати и поред тога живи. А ако то припомогне оној струји, која хоће да нам заврне шију, па добро де; није ништа ни било.

„Самоуправа“ нас поучава, да интерес Срба и Хрвата захтева императивно слободну автономију Хрватске. — Истина је. И „Самоуправа“ нас поучава: „Ни један Србин не сме искупљивати ни један посебан српски захтев помагањем ма какве струје у Хрватској, која је наперена против њене автономије и слободе. Истина! Али када се све то каже, право је да се окрене и на другу страну, и каже у исти мах браћи Хрватима, да и они нама признаду оно што је наше, и да нас не доводе у искушење.

И то је оно исто што ради „Србо-

ПОДЛИСТАК.

МОЈА ДРУГА МАТУРА.

— Један прилог перспективи јединства српског и хрватског народа. —

Написао један стари карловачки ђак.

— Свршетак. —

— Молим вас, ограничите се у излагању само на литерарни дио рада ове групе, рече испитивач, а очи су му се од радости светлиле. Погледам остале. Маширевић скромно и побожно оборио главу, а Будисављевић нешто се замислио

— Међутим прави златни вјек почима у литерарној радиности „гиганата“ тек онда, кад се овом покрету придружише старији, сталоженији елементи, који чуваху, да се бујна омладина не пребаци, те стварајући новога, не поруши и оно старо, што је добро... Прави златни вијек у књижевности поче заправо тек од оно доба, када гигантима приступа и — Иван Маширевић са читавим низом презнаменитих дјела на разним пољима увиек са истом истакнутом модерном тенденциом. Сличан великом Волтеру по духовитости спаја он у себи још по речитости Јована Златоустог, а по озбиљној свестраној спреми једнога Бекона Веруламског, Гетеа и Спенсера. Тешко је одредит', на кому пољу је његов велики стваралачки дух продуковао најљепшега и најзначајнијега, јер је свугдје велик, тако рекуђ недостижив. За то је тешко и донијет суда, које му дјело ваља истакнут као најбоље. Ипак се већина бројних му поштовача и критичара слаже у том, да му се сав значај његова, велика и племенита духа најбољма испољио својом сасма изразитом индивидуалношћу у епохалном делу му: „Један разговор са Миланом Недјељковићем, или „Не обеди лажно на другога“. Исто је дјело тискано у новосадском „Бранику“ г. 1910, У њему доказује велики писац само њему својственом духовитошћу, која га, ма да се није потписао, ипак као писца одаје, како је исти Недјељковић, нека радикалска лопужа, издајица и глупак, проневјерио фондовима 500 круна. Не могу да ћутке пријеђем и његово благотворно дјеловање на пољу дјечје књижевности, ту је управо јединствен, те служи и служиће и потомству и у страном свијету као недостижни узор. Дечја логика и још неразвијен ум нијесу могле наћи бољег и сроднијег тумача од њега, особито где филозофише.

— Реците нам још што и о проти Руварцу,

— Раме уз раме са овим великаном радио је лично и пријатељски везан с њиме и мислеони и продуктивни прото Димитрије Руварац, покадшто чак успешно му конкуришући, особито на пољу јавнијех памфлетах. Његови многобројни а разноврсни списи растркани по свим савременим листовима, који су само хтјели да му бројне памфлете штампају, имали су дубока утјецаја на оно доба. Пажњу цијелога народа а и мислеонога осталог свијета и просвећенога друштва побудио је његов спис о Св. Сави, кому је својом гвозденом логиком доказао, да је био шерет и неморалан човек, те тиме спасао грчкоисточни дио нашег народа од једне врло штетне и убитачне илузије. Скоро исту тако позорност изазвао је његов роман из историје града Земуна: „Не лажи и не куни се криво“...

Међутим је народни дух, подстакнут радом овијех великана почео на све стране да се буди и да отвара, а коло радениках на свијем пољима да се шири. На пољу филозофије истакао се особито Јово Бањанин, на педагогији Светозар Прибићевић, Г. Годић, Тадић, на пољу права Буде Будисављевић и Др. Чокић, на богословским наукама Валеријан Прибићевић, Анатол Јанковић, Алоиз Подунавац...

У мени се дотле кувало и врило, завија нешто у стомаку, па ми се грчи цела утроба, нешто ме тера да повраћам, једном речи осећам

бран“, само мало друкчије. Ми морамо да будемо коректни, па ма нам кожу одерали преко ушију. У интересу те коректности питају „Србобран“ и његови: У чијој служби стоје они, који су истакли српску заставу; у чијој служби стоје они, који излазе са српским захтевима у невреме и ремете народно јединство? То истичу, а никад се мало не окрену и на другу страну.

Има у „Самоуправи“ и то, да кроз (хрватске) праваше струји бечка, а кроз српске радикале у Хрватској и Угарској — пештанска струја. То је оно „Србобраново“, да су Срби радикали у Хрватској пештански експоненти, мађарски најамници. Али дабогме — „Самоуправа“ не каже најамници, ми то радимо „у незнању“, ми сироти и не знамо да кроз нас струји пештанска струја. Та ми управо и не знамо, да смо у Хрватској и Славонији рђави домољуби. Како ћемо да се захвалимо „Самоуправи“ на тако пријатељској и лепој одбрани? Истина, та нас одбрана неће одбранити, јер браћа Хрвати, ма колико да поштују „Самоуправу“, никако неће веровати, да кроз Србе у Хрватској струји пештанска струја, а они о том и не сањају. Браћа Хрвати назваће то сасвим друкчије, бар онако како то „Србобран“ назива. Али ипак — хвала, велика хвала и „Самоуправи“ на њеној доброј вољи.

„Србобран“ годинама доказује, да је највећа глупост и највећа немогућност, што Срби радикали из Угарске, Хрватске и Славоније сачињавају заједничку странку. То је бајаги противност у суштини. А то зато, што Срби у Хрватској морају грабити што више за Хрватску, а Срби из Угарске морају грабити што више за Угарску, (дакле свако себи), па какво може онда постојати јединство странке између Срба из Хрватске и Славоније и Срба из Угарске?!

Ту исту лекцију чита нам и „Самоуправа“. Вели „да је немогућно што ми хоћемо, јер је неприродно. Оно што Хрвати и Срби у Хрватској не само могу, него и морају тражити за Хрватску, то Срби у Угарској и у Новом Саду не смеју тражити јер би дошли у сукоб са својим држављанским дужностима“.

Е гле, молим вас! Ми не градимо од два народа један. Не може се то сашити као две поле на чакширама, па да буде једно. То врло радо остављамо другима, који имају времена за то. Али се чудимо, кад би исти људи, који сматрају да је природно стварати од два народа један, ти исти људи, сматрају да је неприродно и немогуће, кад Срби и то радикали хоће да буду једно и заједнички раде и у Угарској и у Хрватској и Славонији.

Да „Самоуправа“ познаје програм наш, она се не би толико ишчуђавала. Да наведем само најглавнија места из тог програма, која се тичу ове ствари:

„Аустро-угарска монархија, као целина, тиче се свију чланова њених, јер нас у врло многоме чека иста судбина. Та заједница судбине гони нас и даје нам право тражити, да се у свима деловима монархије наше признаду и уведу она главна начела, која искључују међусобну борбу, а омогућавају опште благостање, напредак и узајамност свију народа и свију држављана монархије наше.

Данашњи основни закони (поравнање између Угарске и Аустрије, као и поравнање између Угарске и краљевина Хрватске и Славоније) нису се осврталн на ова начела. А нису доста јасно обележили ни међусобни државноправни положај. Зато се и после поравнања водила борба свију против свакога. Борба између Угарске и Аустрије, као и борба између краљевина Хрватске и Славоније и Угарске. Уз то борба повлашћених народа, да очувају своју превласт и борба осталих, да дођу до свог права и да их чак не претопе. И док се један народ тужио на други због угњетавања, дотле је он сам још јаче стезао — трећи.

Зато: 1. Српска народна радикална странка тражиће, да се уставним путем а у напред изложеном правцу измени XII. законски чланак угарског сабора 1867. г., који садржи поравнање између Угарске и Аустрије, а исто тако да се измени XXX. законски чланак од 1868. год. промењен XXXIV. законским чланком од 1871. године (који утврђује поравнање између Угарске и краљевина Хрватске и Славоније).

2. При измени основних закона, да се постигне и што већа самосталност земаља круне св. Стевана према Аустрији, као и шира самоуправа и самосталнији државноправни положај Хрватске и Славоније према Угарској“.

Дакле, као што видите: Српска народна радикална странка у Угарској и Хрватској и Славонији отргла се досадање тесногрудости, и поставила је на место оног убитачног начела „Свак себи“, друго и једино спасоносне начело: Сваком своје!

Ко мисли да је то „непоштовање држављанске дужности“ — на част му.

Ово је у појединостима. А у другоме чланку, доћи ће неколико примедаба у главноме.

Политички преглед.

Политички положај у Будимпешти.

И у јучерашњој седници угарског сабора било је врло досадно. Гласало се поименично Техничка опструкција не само да не попушта, него се све више учвршћује, а Куен се хвалио, да у септембру неће бити ни трага од опструкције. Он се уздао у Золтана Ленђела и још неке кошутовце, да ће му помоћи да разбије слогу опозиционих странака, али то му није пошло за руком. Стога сад већ почиње да прети новим изборима посланика и поопштрењем пословника. Коломан Тиса, рођени брат грофа Стевана Тисе, држао је говор пред својим бирачима, и тражио је, да влада одлучније поступи против опозиције. Он жали, што влада није одмах, чим се састао садашњи сабор, спровела измену саборског пословника. Али кад већ то није учињено онда, нека се учини сада. Говор грофа Коломана Тисе сматра се као објава насиља у сабору, но опозиција се неће збунити, па ће умети да одбије насиље Куенове владе, којој ипак неће преостати друго, него да одступи. Значајно је, да и лист „Аз Еш“ саветује влади да одступи или да скине са дневног реда предлоге о војсци, па да уведе опште бирачко право Нека се пак окане насиља, које ће јој се обити о главу. Поред тога узима тај лист опозицију у одбрану од нападаја грофа Коломана Тисе, као да се она не бори против предлога о војсци, него јој је главно да дође на власт, па указује на ту околност, да је Јуст могао доћи на власт, да је хтео, али он је несебичан политичар. Значајно је, да тако пише лист, који није ненаклоњен Куеновој влади. То је знак, да је положај Куенов уздрман. Јуст је био на збору у Клужу, који је био сјајно посећен. Збор је решио, да тражи уважење општег бирачког права и скидање предлога о војсци са дневног реда. Јуст је изјавио, да се противници општег бирачког права не боре за превласт мађарског народа, него се боре да одрже своју превласт.

Догађаји у Србији.

После повратка краља Петра са свадбеног пута из Русије, отпочеће у Београду живљи политички живот. Влада ће морати да се спрема за скупштину, која се састаје 1. октобра. Најважније је питање спајање свих последњих зајмова у један зајам од 327 милиона динара, на чему би Србија заштедила 35 милиона динара. Питање је, хоће ли се моћи одржати Миловановићева влада, јер њена већина у скупштини није јака. Зато се говори, да ће Миловановићева влада одступити и да ће се склопити заједничка влада старијих и млађих радикала, па ако се у томе не успе, одредиће се нови избори посланика још ове јесени. Да избори нису далеко, види се и по томе, што се све странке организују, а вође путују по Србији. Ако дође до промене владе, одступиће Миловановић, па ће његово место заузети Пашић, а Миловановић ће отићи у Беч за посланика Србије. — Србија је добила ових дана неколико нових листова. Покренут је и лист „Пијемонт“, који заступа југословенску мисао. Београдска полиција запленила је број „Новог Времена“ од прошле недеље, у коме се позива краљ Петар, да не одступи са престола, јер престолонаследник Александар у многом је сличан црногорском кнежевићу Мирку, па би његова владавина била друго издање владе Александра Обреновића. У случају, да на власт дође садашњи престолонаследник Александар, морала би се прогласити република, па ма на какав се начин то постигло!

Кратке политичке вести.

— Из Перзије јављају, да је бивши шах Мухамед Алија претрпео тежак пораз. Перзијска се влада нада, да ће ускоро уништити сву војску бившег шаха.

— Турски престолонаследник Јусуф Изедин беј посетио је немачког цара и известио султана о лепом дочеку и пријатељству немачког цара.

— У Португалији је образована нова влада, која ће изменити привремени закон о разделењу цркве од државе, да би се установили добри односаји са римским папом.

— Шпањолска војска заузеће Ифни у Мароку, да би утврдила свој положај. У Француској је због тога велико незадовољство, па траже да се раскине уговор између Француске и Шпањолске о заједничком раду у Мароку.

— Председник француске републике одржао је у Тулону преглед речке морнарице, која је импоновала целој публици.

— Једна француска чета добила је налог, да се из Казабланке крене у Маракес (Мароко) и да га заузме.

Професорска афера на Цетињу.

Много цењени г. уредниче!

Уљудно вас молим, да за љубав истине, донесете у „Застави“ ово моје писмо:

„Професорска афера на Цетињу“, о којој су сви до сада пуштени гласови у српским листовима на страни, више мање нетачни и неистинити, завршена је прије неколико дана пресудом државног савјета, као дисциплинарног суда. Том пресудом одобрен је у цјелини и у појединостима цио рад професорског збора, као основан на закону, те су сви суспендовани наставници ослобођени сваке одговорности и повраћени на дужност

Спор је настао с тога, што је један наставник (г. П. Чубровић), противно законским наређењима, сам свео — и то неке неправилно — тромјесечне и годишње оцјене, а ту своју погрјешку, не хтио на завршној сједници ни признати ни исправити, већ видећи се у шкрипцу, напустио сједницу и једном неистинитом доставом прибјегао министарству просвјете и црквених послова. Министарство наопако извјештено, издало је поводом тога неке наредбе, у којима је професорски збор видео уплетање у ствари, које су по закону остављене компентенцији професорског збора, па их ради тога не хтио извршити. Отуда је потекао сукоб с министарством, поводом чега је наступило суспендовање од дужности директора и цијелог професорског збора, а потом предавање дисциплинарном суду.

лепо како ћу, ако овако још потраје, да — црknем Прикупим сву снагу, ђипим и дрекнем:

— Престани!..

И -- и пробудим се.

Погледам узверено око себе..

Уз мене је стојала жена са свећом у руци и забринуто ми брисала зној са чела

— Ако бога знаш, шта ти је? Тако сам се устравила!

— Ах, одахнем ја Па ово је све хвала богу био само сан!

Ох, ох, ох, само кад није све на јави тако!

— Ала сам се била за тебе поплашила! Најпре си стењао и знојио се, онда си стискивао песнице, напињао се, хтео си да повраћаш и грчио се, па си онда ђипио. Посматрам те читав сат, па не могу да те пробудим. Шта си тако ружно сањао?

— Шта сам ружно сањао? Сањао сам, да је родољубива коалиција дошла на власт и да из ваља народно јединство!

..И ја, који се, (на срамоту морам признати), ретко молим богу, склопим руке па сам му се побожно молио:

— О Боже! Спаси наше драго Српство од коалиције и јединства народног, али и од наших родољубивих „гиганата“.

Сами ученици, чије су оцјене оспорене, нијесу играли ни могли играти никакве улоге.

Питање је, као што рекох, ријешено у корист професорског збора, а по томе се најбоље види, с колико је истине ствар приказао г. Чубровић, у његову чланку „Скандал на Цетињу“.

На оно што се на мене лично односи, не би било ни потребно одговарати; али како г. Чубровић, као и још неки хоће злонамјерно да оспоравају квалификације моје и наставничког особља ове гимназије, то нека ми се не замјери, што сам принуђен огријешити се о обичну скромност, те изнијети ово што слиједи, као и оно, што мора бити сваком познато, који зна што су средње школе и професорски испити.

Свршио сам редовно осморазредну гимназију и положио испит зрелости с успјехом бољим него врло добро. Иза тога редовно свршио филозофски факултет и положио стручне дипломске испите, с успјехом бољим него врло добро.

Познато је, да се тада на великој школи у Београду, није могло добити вишег степена учености. Тај пак, који се добијао стручним дипломатским испитом, претпостављан је докторату са стране, а особито онима, који су долазили за наставнике средњих школа са неких немачких универзитета.

По свршеном школовању дошао сам овамо и ступио у наставничку службу, за коју сам се спремао. За све вријеме службовања имам најбоље кондуите.

Професорски испит, гдје постоји под тим именом, сматра се државним испитом и важи само за ону државу, у којој је положен. Отуда: професорски испит положен у Србији не важи у Аустрији и обрнуто. Има доста просвијећених држава, гдје и не постоји под тим именом, него се на универзитету, испитима закључује, а титула професора даје се доцније, као одликовање за ревностан и успјешан рад у школи. А што да кажемо за испите професора универзитета? Он се за њих и не тражи, него се назив, било ванредног или редовног професора, добија способношћу саме особе — његовим научним радовима. Ја имам толико другова, који су одавно професори универзитета, а испита професорског нијесу никада полагали.

У нас, гдје нема научних академија и универзитета, не може се професорски испит полагати; дакле овдје га нијесам имао пред ким полагати. Остајало би ми још да сам га могао полагати у Србији, гдје сам философски факултет свршио; али, по тамошњем закону, нијесам имао права да га полажем, јер нијесам њихов држављанин.

Према овоме, питање о професорском испиту, и како се до професорског звања долази у свакој држави регулисано је специјалним законом. У нас оно је регулисано: „законом о платама наставника средњих школа од 1897. год“ и на основу њега постао сам професором, редовнијем путем, пошто сам стекао право, према напријед реченим школским квалификацијама и кондуитама, а по изричним прописима чл. 1. тач. 8. друге алинеје тога закона, који гласи: *Суплент постаје редовни професор Највишим Указом, на приједлог министра просвјете, послије вишегодишње најревноснije службе и сталног врло доброг успјеха*“.

Директорство ми је припало опет према квалификацијама и по годинама службовања, као најстаријем наставнику у овој гимназији.

За начелника министарства унутрашњих дјела именован сам по службеној потреби, гдје сам остао не пуна четири мјесеца, а за директора ове гимназије, гдје сам и сад, постављен сам 9. августа 1907. год., дакле, на $2^1/_2$ мјесеца раније, него што је откривена „афера с бомбама“ (23. октобар 1907.) а осам мјесеци прије, него је почело јавно суђење ове афере (12. маја 1908.)

Према овоме, за сваког је јасно, колико има истине у Чубровићевом тврђењу, да сам се „приликом такозване афере с бомбама на Цетињу „одликовао“ у гажењу закона и стрпавању онолико невиних људи у подгоричку тамницу“.

Што сам, и тако кратко вријеме, био начелник, тога се не стидим. Могу слободно рећи, да је најбољи одговор на такав приговор мој четворогодишњи и конзеквентни рад, као народног посланика, у црногорској народној скупштини. А колико има истине у ријечима г. Чубровића, да „ће се сваки, који бар мало познаје црногорске прилике, признати, да је ономе, који хоће „ма на који начин“ да тече тамо већу каријеру, далеко сигурније бити с г. Мијушковићем, него против њега . . . .“, види се најбоље из факта, да друго и не помињем, да сам ја, недавно, још једном био суспендован од дужности, па и суду даван и то ради свог политичког дјеловања. Исто се тако *из једнодушног поступка и одлучног држања цијелог професорског збора у овом сукобу с министарством просвјете*, јасно види, колико је истинита тврдња г. Чубровића, да је овај збор састављен из људи, који су „потпуно навикнути, да се њихово мишљење низашто не узима у обзир“, и како су они „гледали са неким *равнодушним чуђењем* (ipsissima verba једног дра философије!) како се ја (Чубровић) усуђујем да г. директору, противуречим и како, у опште, смем тражити нешто, па ма то била и промена закона, чему се г. директор противи.“

Завршетак његове изјаве показује у правој свјетлости, карактерност г. Чубровића, те његов пријекор српској штампи: „што мало води рачуна о истинитостима (sic!) свега онога, што се о Црној Гори пише и што допушта, да је поједине проблематичне личности експлоатишу и углед јој убијају“, тачан је од ријечи до ријечи, *двапута тачан* — као што би рекао г. Чубровић — кад се односи на онакве типове, који се као питомци црногорски школују, па док још црногорски крух једу, Црну Гору срамно и подло нападају, да се, можда, тијем гдје друго препоруче.

Унапријед захваљујем на гостопримству.

С поштовањем

Мирко М. Мијушковић.

Цетиње, 10. августа 1911.

Вести из места и са стране.

Мемоари Аце Новаковића.

Адвокат Аца Новаковић у Београду решио је да напише успомене на убијство краља Александра и краљице Драге. Његови мемоари излазе у београдској „Трибуни“. У преговору је изнео, да није могао одступити из завере, кад се већ решио да буде завереник. Изнеће пак све верно. Ивандански атентат против краља Милана (1899. године) приредили су, по мишљењу Аце Новаковића, краљ Александар и ондашња његова љубазница Драга Машин. Официри — завереници нису имали намеру да убију краља Александра и краљицу Драгу, него су били на то присиљени развитком догађаја.

Аца Новаковић је таст бившем министру Ђорђу Генчићу, који је страсно мрзис краља Александра, јер га је због једнога чланка дао осудити на 6 месеци затвора. С Генчићем су били у завери његов рођак, натпоручник Антић, и сви ученици 23-ће годишни војне академије, који су 1903 године били већ поручници и натпоручници. Генчић је још за живота краља Милана радио на протеривању краљице Драге, али му није пошло за руком, јер Петар Карађорђевић није хтео онда да се упусти у преговоре са завереницима. Аца Новаковић је 1903. године ишао у Женеву Петру Карађорђевићу, где се онда случајно нашао и каснији министар-председник Авакумовић, који је услед удадбе своје кћери дошао у сродство са Карађорђевићима. С њима су још преговарали пуковник Машин и Хаџи-Тома. Краљ Петар је обећао, да неће казнити заверенике, него да ће их наградити. Петар Карађорђевић долазио је 1903 године двапут у Беч. — Изгледа нам, да Аца Новаковић хоће овим својим мемоарима, да дође до чега. Зато није изнео ток преговора, него чека.

Валеријан и Буде као хрватски родољуби.

Шака Хрвата у Руми граде хрватски дом, који треба да буде гнездо, из кога ће се ширити хрватство. Немци у Руми пронашли су, да Хрвати мисле њих да похрвате, јер Хрвати на другој страни не могу да нађу земљиште за похрваћивање него међу Немцима и Србима Немци се спремају за одбрану и граде немачки дом. Хрвати купе прилоге за хрватски дом у Руми. Из последњег исказа приложника видимо, да ју за градњу хрватског дома у Руми приложио Валеријан Прибићевић, српски калуђер и професор српске богословије 5, а Буде Будисављевић члан уредништва „Србобрана“ и „Српског Кола“ 6 круна. Не верујемо, да су они били кадгод прилагачи за српске родољубиве цели, а и нашто кад је њима главно, да се прославе као прави хрватски родољуби.

Побегао робијаш.

Јуче у јутру побегао је из тамнице новосадског судбеног стола Јосиф Хајек, који је осуђен због крађе на шест месеци затвора. Хајек је требао за 15 дана да буде пуштен из затвора, јер би му сада истекло време казне. У понедељак ујутро чистио је писарницу, па пошто је био сам, скинуо је робијашко одело и обукао одело, што га је нашао у писарници, и побегао кроз прозор. Хајек је после издржане казне требао да буде предат војничкој власти, јер наводно није одговорио својој војничкој дужности. Због тога је побегао из затвора. Полиција трага за њим.

Немци у Срему.

Број Немаца у Срему све је већи. Они су тако рећи заузели већ срце Срема. Увукли су се у многе српске општине Колико су напредовали, види се и по томе, што су у Бежанији код Земуна могли да приреде гимнастичку свечаност, после које су у гостионици приредили забаву с игранком. Забаву су посетили многи Немци из Руме, а Вилх Љуренц и Карл Мозер држали су говоре о значају немачке културе у Срему. У Вуковару су Немци успели, да немачку школу претворе у петоразредну и да се потпуно одели од опће пучке школе. У тој одељеној школи је наставни језик немачки. Радознали смо, шта ће на ово рећи хрватски листови

Српска забава у Великом Сентмиклушу.

Пишу нам из Великог Сентмиклуша у Банату: На дан наше храмовске славе, о Великој Госпојини о г. приредила је овдашња српска читаоница концерат. Програм је изведен на потпуно задовољство публике. Успех како моралан тако и материјалан врло је повољан.

Тешка несрећа.

„Дубровник“ доноси овај извештај: У среду 17. (30.) августа о. г. око 10 сати прије подне десила се је у Дубровнику тешка несрећа, која је потресла цело грађанство без разлике. У то време правник Пепо Петелн ишао је уз Пиле код самог хотела „Градац“. Прама себи одједном спази једна теретна кола, каја су на вас мах јурила низ Пиле, јер, или се је крик био сломио или није могао да ухвати точкове. Петелн се одмах види у критичном положају, те хтедне да протрчи преко пута и избегне опасност Али баш у моменту, кад је имао да се уклони налегоше кола са свом брзином, изврнуше и полетеше на несретног Петелна. Изврнута кола га прегазише, а цемент, којим су кола била накрцана, свали се на несретника који је брзо издахнуо, те је одмах био пренет у болницу. Овај несретни догађај одмах се сазнао по граду и изазвао дубоко сажаљење међу грађанство. Покојник био врло честити младић, те је био познат ради своје мирне и добре ћуди, а међу пријатељима уживао је велику наклоност и поштовање.

Пострадали крилатићи.

Прошле суботе догодила се у Версању код Париза велика несрећа. Капетан Камило и поручник Грељ пали су са својом крилатицом и на месту остали мртви. У Шаријесу пао је крилатић Марон и остао на месту мртав. Капетан Феликс пао је такође, али је само лако рањен. У Норману (Америка) пао је ирски крилатић Фризбје са висине од 100 метара и умро од тешких озледа. У Румунији је пак погинуо крилатић Манифецо.

Споменица госпође Тозели.

Париски лист „Матен“ доноси споменицу госпође Тозели, развенчане жене данашњег саксонског краља. Она прича, да је њен први просилац био данашњи бугарски краљ Фердинад. После њега је дошао данашњи саксонски краљ, кији ју је испросио. У сватовима било је врло лепо расположење, а надвојвода Лауш Карло, млађи брат нашег краља, који је седео поред ње, шапнуо јој је касно у ноћ: „Јако завидим саксонском војводи Фридриху Августу. Волео бих да сам на његовом месту!“ Фридрих Август био је младожења. Краљ је младенцима уступио свој дворски воз, који их је одвезао у Праг, где су одсели у Храдчину.

Издавање Русанде под закуп.

Кикиндски „Народни Лист“ јавља, да је меленачка црквена скупштина у начелу решила, да се купатило Русанда изда под закуп. Ове године је посета била врло добра, па је приход изнео 45 хиљада круна, а биће и већи, јер је сезона продужена. „Народни Лист“ држи, да су некима запели за око приходи Русанде, па би хтели да купатило узму под закуп.

Кратке вести.

— Краљица Наталија завештала је српском народу у Србији 3 и по милијона динара за оснивање школа, у којима ће се Српкиње образовати у домаћинству.

— Аустроугарски престолонаследник Франц Фердинанд присуствоваће маневрима немачке ратне морнарице.

— Болест римског папе Пија погоршала се опет Има велике болсве у нози, те не може да спава.

— Гроф Стеван Тиса отровао се једући покварене ракове. Лечничком помоћу спасен је.

— Поговара се, да је париска полиција ушла у траг ономе, што је украо дивну слику „Мона

Лиза“, која вреди 2 милијона круна. Веле, да је украо један руски барон. Његов слуга је изјавио да је он извео крађу, па ако му даду 200 хиљада круна, он ће је украсти од барона и вратити Лувру.

— Из Ханкау у Кинеској јављају, да је поплава починила штету од 120 милијона круна и да је од поплаве погинуло 50 хиљада људи.

— Из Фојнице у Босни јављају, да је 45. годишњи Мујо Беговић напустио своју 35-годишњу љубавницу Делфу Кнежевићеву и да му је она из освете запалила неколико пластова сена.

— Браћа Илија и Остоја Ковачевић у друштву са Николом Божићем у Бањалуци договорили су се, да отму Манду Ракићеву. И она је пристала на то, али кад су они дошли, да је отму, Манда се уплашила и почела да виче за помоћ. На то су отмичари стругнули.

— На словенску изложбу заната и индустрије, која ће се до године одржати у Москви, биће позвани занатлије из Црне Горе и Србије да станују и раде у малим кућицама, које ће бити саграђене и намештене у народном стилу српских земаља.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Трговина.

Нови Сад, 23. августа 1911. године.

Пшеница прве каквоће 22 К 40 п. до — К — п.
Пшеница нова 22 К 40 п. до — К — п.
Пшеница средња 21 К — п. до — К — п.
Пшеница лакша 20 К — п. до — К — п.
Наполица нова — К — п. до — К — п.
Јечам стари 15 К 80 п. до — К — п.
Зоб нова 16 К 40 п. до — К — п.
Кукуруз у зрну 16 К 40 п. до — К — п.
Кукуруз у клипу нов — К — п. до — К — п.
Маст 188 К — п. до К — п.
Сланина 180 К — п. до — К — п.
Сланина паљена 180 К — п. до — К — п.
Пасуљ бели — К — п. до — К — п.
Пасуљ жути — К — п. до — К — п.

ЗАВРШЕТАК КУРСОВИМА ЗА КЊИГОВОДСТВО у Новом Саду.

Још само овога пута и онда више не. Испити ће се за слабије ученике одржати у Бечу крајем децембра а за способније почетнике почетком новембра. Уписивање траје до 15. септембра. Обасештаји дају се само уз прикључену марку за одговор.

Од фебруара идуће године даваћу курсеве у Фијуми.

Ј. МОГАН
Футошка ул. бр. 104

1435 1—5

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА Милана Гоергијевића и сина
У ТОВАРНИКУ (СЛАВОНИЈА)
потребује млађег помоћника, који може одмах ступити.
1432 1—2

=○ ПОТРЕБУЈЕМ ○=
млађег помоћника
мануфактурне струке,
који је вешт, спреман и добар продавац. Ступање у радњу до 15. о. м. — Оферте ваља управити на
Давида Бошковића
у Перлез.
1433 1—2

Ермелешка грожђа!

Асталска грожђа најплеменитије и најодабраније врсте. — У корпама од 5 кила за 3 кр. 50 пот. поставља сваку количину
Klein Mór,
поседник виногради
у **B. Dioszeg Ermelek**).
1434 1—3

За своју шпецерајско-мешовиту трговину
потребујем
УЧЕНИКА-ШЕГРТА.
Понуде ваља управити на адресу
Ивана Јанковића
Меленце (Torontál vm.)
1350 3—4

Стечај.

По решењу управног одбора овим се расписује стечај за књиговођу банке поседника српско итебејског пашњака деоничарског друштва са платом, која ће се одредити према способности изабране личности.

Изабрани књиговођа дужан је да положи кауцију у готовом новцу или у вредносним папирима, које управа прими, најмање 2000 круна.

Место се може заузети одмах или најдаље до 1. октобра ове године.

Молбенице ваља слати на Спиру Рајића, председника управе.

Српски Итебеј, 6. августа 1911.

УПРАВА
банке поседника српско-итебејског пашњака д. д.
1238 5—5

ПОЗИВ.

Српска Штедионица као задруга у Јазку претвара се у акцијско друштво под фирмом „Српска Штедионица акцијско друштво у Јазку“ с основном главницом од К 50.000 — раздељеном у 500 комада акција по 100 К рок пријаве до 31. октобра 1911.

Позивају се сви они који желе акција имати, да се до тога времена изволе пријавити.

С поштовањем
УПРАВА
Српске Штедионице као задруге
ЈАЗАК.
1368 3—3

Извозна и шпедитерска радња
НИКОЛЕ ГРУЈИЋА и ДИМИТРИЈА МАРИНКОВИЋА
БЕОГРАД — СТАНИЦА
до Хотел Цариграда. Телефон 1486.
Врши куповину и продају свију овоземаљски производа, даје обавештаје о кретању цене воћу на Београдској. као и на осталим у Србији пијацама. Врши набавку чувеног **Сабаначког креча** из мајдана г. „Јована Мијатовића и Комп.“ Крагујевца.
1092 7—10

Помодно-мануфактурна трговина КОНСТАНТИНА СИМОВИЋА
у Белој Цркви (Fehértemplom)
ПОТРЕБУЈЕ ЈЕДНОГ ПОМОЋНИКА
који осим српског језика немачки, мађарски и румунски говори.
У радњу може ступити одмах. 1355 3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА САВЕ ТУБИЋА
У ШИДУ
потребује **коресподента** који је вичан у једноставном књиговодству, те који влада **потпуно** немачким језиком у речи и писму.
Трговачки помоћници исте струке који би од случаја до случаја и у трговини помагали, имају првенство. 1310 5—5

ШПЕЦЕРАЈСКО-ГАЛАНТЕРИЈСКА
кратке и кожарске робе трговина
Х. БРЕСЛАУЕРА
У ШИДУ
потребује два помоћника вешта продавца, изучена кожари имају првенство. Своје оферте са приложеним преписом сведоџаба и захтевом плате нека поднесу горњој фирми. Ступити у радњу могу одма.
1312 3—3

ТРАЖИМ МЕСТО
за кореспондента, комптоаристу, путника, повереника, магазинера
у којој канцеларији или слично. Говорим и пишем српски, немачки и мађарски, фамилијаран. За остало молим писма под „**Приљежан**“ на администрацију „Заставе“.
1349 3—3

ТРЕБАМ **дућански намештај!** за шпецерајску радњу са ладдама тезгама и кантаревима за локал од прилике 10 метара дужине, али у доста добром стању, могу и мануфактурни пасирати.
Ко има нека све опширно јави са ценом
фирми С. МАРИЋ
ШИД.
31852—2

ТРГОВАЧКА ШКОЛА И ПАНСИОНАТ
Н. КАПАМАЦИЈЕ У БЕЧУ

Циљ је ове школе да мушке и женске који немачки знају за две године у трговачким наукама тако обучи и усаврши, да буду способни у сваким трговачким или фабричким комптоару, у банкама или новчаним заводима ваљано радити могу. — За зрелије госпође и госпојице са добром школском спремом и знањем немачког језика једногодишњи стручни курс у ком се горепоменута цел за десет месеци постићи може.

Срби ђаци имају осим редовних предавања (која су на немачком језику) и засебну наставу, где свестрано и темељно уче немачки језик и од других предмета, које на српском које на немачком језику.

Школарина износи (осим 6 круна уписнине и 6 круна библиотека) 220 круна за школску годину. Књиге стају од прилике 20 крун.

У вези са школом у истом здању постоји новоуређени
ПАНСИОНАТ
где су ђаци не само у брижљивој нези и под строгим надзором добро смештени, него и засебну поуку, како на немачком језику, тако и у осталим трговачким наукама добивају.

Пошто су места у пензионату ограничена, а више од половине места већ је сад попуњено, то се могу нове пријаве само онда осигурати, ако се што пре учине и прва рата пенсионатске своте по програму уплати. На жељу родитеља смештава директор ђаке и у приватне куће на стан и рану.

Школа почиње 4. (17.) септембра т. г.

Програми се шаљу на захтев бесплатно. 1—4

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.